

„Obhajoba klasického liberalismu“

1. obsah a struktura práce

Práce má celkem 42 stran a jednu stranu seznamu použité literatury. Kromě stručného úvodu a závěru se dále skládá z 8 podkapitol. Hlavním tématem práce je diskuse mezi pravicovým a levicovým pojetím liberalismu, v níž se autor, jak napovídá název práce, otevřeně staví na stranu prvního. Autor sleduje rozdíl dvou koncepcí liberalismu především na pojmech svobody a rovnosti, ale neváhá rozvíjet liberálně orientované výtky masové demokracii či částečně akceptovat komunitaristickou kritiku liberalismu.

Celá argumentace se opírá především o myšlenky Hayeka a Nozicka na jedné straně a Dworkina a Rawlse na straně druhé, přičemž za úhlavního nepřítele klasického liberalismu autor považuje spíše Dworkina než Rawlse. Autor, jak vyplývá ze seznamu četby, čerpal pouze ze stávajících překladů děl těchto autorů do češtiny, což, jak rozvedu později, představuje jednu z největších slabin práce.

2. Hodnocení obsahové stránky práce

Hlavní tezi práce shrnuje autor takto:

„Ideály liberalismu se opírají o negativní definici svobody. Klasický liberalismus ji naplňoval reálně, někteří dnešní liberálové se, jak se zdá, k ní v plném rozsahu hlásí již pouze rétoricky. Dworkinovo trvání na sociální spravedlnosti je do značné míry založeno na pozitivní představě svobody. Naopak Nozickův libertarianismus, který je velmi blízko úvahám klasických liberálů, zaujímá pozici čisté negativní svobody. Otázka, co si dnes představit pod pojmem „skutečný“ liberalismus či „skutečně“ liberální ideje je tak jen stěží zodpověditelná. Přesto víme, co liberalismus znamenal původně, na jakých základech se formovaly počátky liberálního myšlení – známe původní (klasický) význam termínu liberalismus – a tak se můžeme ptát, zda toto označení původního názorového proudu v politické filosofii nebylo egalitárními „liberály“ odcizeno.“ (str. 6)

Autorova teze o existenci silného spojení mezi liberalismem a negativní definici svobody je z řady důvodů sporná. Jednak je vybudována na problematickém předpokladu, že pojmy mají význam mimo své konkrétní užití, jednak je snadno falzifikovatelná poukazem na to, že klíčoví liberální teoretici jako Kant či John Stuart Mill jistě nepatřili mezi stoupence negativní svobody, a naopak její významné zastánce, jako byl Hobbes či Bentham, lze těžko označit za

liberály. Je tedy možné tvrdit, že liberalismus je stejně tak spjat s ideálem racionální autonomie a pozitivní svobody.

Klíčovým pro argumentaci práce je rozbor diskuse mezi libertarianismem reprezentovaným Robertem Nozickem a egalitářským liberalismem reprezentovaným především Ronaldem Dworkinem. Autor se snaží dokázat, že egalitářské pojetí rovnosti je nejenom neslučitelné s negativním pojetím svobody (podle autora jsou levicoví liberálové stoupenci pozitivní svobody), ale přímo přispívá k jejímu podrytí, k nástupu plíživého nevolnictví sociálního státu a k podvázání produktivních sil společnosti.

Všechny tyto teze jsou opět sporné a největší nedostatek práce spatřuji v tom, že autorovi se nedaří je dostatečně hájit, a to především proto, že se nedostatečně seznámil s teoriemi egalitářských liberálů. Vzhledem k tomu jaký význam přikládá autor kritice Dworkina je zarážející, že se autor pravděpodobně seznámil pouze s jedním Dworkinovým textem. V seznamu literatury není Dworkin vůbec uveden a z velmi řídkých poznámek v textu (v kapitole o Dworkinovi je pouze jeden odkaz na jeho dílo) lze usoudit, že se autor seznámil pouze s jeho přednáškou „Svoboda, rovnost a společenství“, která je zařazena do Kisova výboru. Je zarážející, že autor zabývající se Dworkinovou teorií rovnosti se neobeznámil se základními Dworkinovými texty k tomuto tématu jako je např. „Equality of Resources“ či „The Foundation of Liberal Equality“ atd. Lze se domnívat, že kdyby se autor s těmito texty seznámil, vyhnul by se zkrácením Dworkinova pojetí dražby zdrojů či testu závisti, kterou, zdá se, chápe jako psychologickou a nikoli ekonomickou kategorii. (str. 32-33)

Tato nedostatečná obeznámenost se dále projevuje například ve snaze aplikovat Hayekovu kritiku socialismu na levicový liberalismus, přičemž autor opět přehlíží významné teoretické rozdíly mezi socialismem a egalitarismem. (str. 17 – 30) Na některých místech autor opakovaně místo argumentace sklouzává ke klišé, jako je údajný nezáměr levice o tvorbu bohatství (např. str. 17 a 29), či používá „statistické“ údaje, které nepodkládá žádnými odkazy. Například: když tvrdí, že postavení handicapovaných v USA je lepší než v sociálních státech Evropy (str. 29), nebo když tvrdí, že v době, „kdy volila pouze elita společnosti (zejména ta ekonomická), fungovala tato omezená demokracie nesporně efektivněji – především plnila své původní poslání“ (str. 39). Čtenáře by jistě zajímalo jakými statistikami, výzkumy či historickými analýzami, může autor tato svá tvrzení podpořit.

Posledním velkým obsahovým nedostatkem práce je určitá nekompaktnost. Není například zřejmé, proč autor zařazuje na úvod dvoustránkové expozé k Rawlsovu politickému liberalismu, ani jaký dopad na předcházející argumentaci má překvapivé částečné přitakání komunitaristické kritice liberalismu v poslední kapitole. Pětiřádkový závěr práce k tomuto, bohužel, nenabízí žádnou odpověď.

3. Hodnocení formální stránky práce

Práce je psána srozumitelným a čtivým jazykem bez závažných hrubých chyb či zkomolení jmen. Za hlavní formální nedostatek považuji nedostatečný bibliografický aparát. Jak jsem již zmínil výše, autor příliš šetří odkazy na literaturu, obzvláště pak tam, kde se kriticky vyrovnává s egalitářským liberalismem, a navíc tyto odkazy neprovádí podle žádného mě známého standardu.

4. Celkové hodnocení

Práce měla být pokusem o kritickou diskusi mezi levicovým a pravicovým liberalismem a pokusem hájit teze tzv. klasického liberalismu. Téma je jistě aktuální a vhodně zvolené. Správným krokem byla jistě i volba autorů, kteří reprezentují oba proudy – Dworkina, na jedné straně, a Hayeka s Nozickem, na straně druhé. Domnívám se však, že se autorovi díky podcenění studia levicového liberalismu nepodařilo onu kritickou diskusi naplnit. Nemohu proto jinak než navrhnout ohodnotit práci známkou **dobře**.

V Praze, 20. 1. 2009

Mgr. Jan Bíba

